

04.04.2016

Kj/6

§ 297

Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raami ja talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2017–2019 laatimisohteet

HEL 2016-002309 T 02 02 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti hyväksyä liitteen mukaisesti vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raamin sekä talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2017–2019 laatimisohteet ja lähettää ne lauta- ja johtokunnille otettavaksi huomioon talousarvioehdotusten valmistelussa.

Samalla kaupunginhallitus päätti, että vuoden 2017 talousarvion menojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) ja väestönkasvusta strategiaohjelmassa sovitulla tavalla ja että yhteiskuntasopimuksen vaikutukset henkilöstömenoihin otetaan talousarviovaiheessa huomioon virastojen ja laitosten raamin mukaisia määrärahoja vähentävinä erinä.

Talousarvion 2017 valmistelutilanne tuodaan kaupunginhallitukselle tiedoksi 22.8.2016. Kaupunginhallitukselle annetaan arvio talouden tilanteen yleisestä kehityksestä, kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportti 2/2016 sekä selvitys kaupunginhallituksen raamiohjeistuksen toteutumisesta hallintokuntien talousarvioehdotusten valmistelussa. Kaupunginhallitukselle tuodaan lisäksi tiedoksi valmistelutilanne 10 vuoden investointiohjelmasta vuosille 2017–2026.

Käsittely

Vastaehdotus:

Lasse Männistö:

Täydennetään ehdotusta seuraavilla lisäyksillä, muutoksilla ja kirjauksilla:

Jos yhteiskuntasopimus syntyy ja johtaa kaupungin omien suorien menojen vähentymiseen raamin pohjana käytetystä tasosta, muutoksia tehdään yksilöityjen menojen vähenemisten johdosta niille virastoille, joiden kustannustaso tosiasiallisesti laskee. Tässä tapauksessa budjettiehdotuksen yhteydessä esitetään tarkka laskelma siitä, paljonko menoja on leikattu virastokohtaisesti kilpailukykysovimuksesta johtuen ja mihin menojen lasku perustuu. Syksyn budjettineuvotteluissa päätetään mahdollisista lisäyksistä käyttötalouden menoihin.

04.04.2016

Kj/6

Kohdennetaan tilakeskukselle tuottavuustavoite 5M€, joka alentaa sisäisiä tilavuokria muttei vaikuta tilakeskukselle asetettuun tuloutustavoitteeseen. Oletettu tilavuokrien alentamisen jakauma on virastojen välillä seuraava: opev 2,5M€, sote 1,8M€ ja vaka 0,7M€. Lisäksi otetaan käyttöön raamin puitteissa varattu 10M€ kohdentamaton määräraha.

Virastojen käyttöön tulevien määrärahojen kasvu kokonaisuudessaan on seuraava: opetus 10M€, sote 3M€ ja vaka 2M€ (joista tilakeskuksen vuokratason aleneman kautta opev 2,5M€, sote 1,8M€ ja vaka 0,7M€)

Tekstikirjaukset:

Opetus:

- Opetuksen digiloikka ja sen määrärahat tuodaan esityksenä kaupunginhallitukseen.

Vaka:

- Toteutetaan varhaiskasvatuksen digitalisaatiohanke, jonka tavoitteena on digitalisoida varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä pedagogisesti perustellussa laajuudessa, kodin ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta sekä varhaiskasvatuksen toiminnanohjaus.

Sote:

- Helsinki aloittaa aktiivisen valmistautumisen valtakunnan tason sote-uudistuksen toteutumiseen. Valmistelussa suunnitellaan miten kaupunki valmistautuu järjestämis- ja tuotantomallien muuttumiseen ja selvitetään mm. tulisiko kaupungin käynnistää toimet oman sote-tuotannon yhtiöittämiseksi, säätiöittämiseksi tai liikelaitostamiseksi. Selvitys tuodaan kaupunginhallitukselle.
- Seniorien kotipalvelujen käyttöä tuetaan ja kotihoitoa vahvistetaan.
- Budjettivalmistelussa otetaan tavoitteeksi terveysasemien kiireettömän hoidon jonojen lyhentäminen kahteen viikkoon sekä terveysasemien aukioloaikojen laajentaminen.
- Vahvistetaan lastensuojelupalveluita.

Työllisyys/työllistäminen:

- Selvitetään mahdollisuudet tehostaa työttömien työllistämistä yhdessä yksityisen sektorin kanssa esimerkiksi käyttäen hyväksi ns. vaikuttavuusinvestointihankkeita (Social Impact Bond, SIB).
- Panostetaan nuorisotyöllisyyden hoitoon ja päätetään kesätyösetelin jatkosta saatujen kokemusten pohjalta.

Asuminen/rakentaminen:

04.04.2016

Kj/6

- Budjettivalmistelussa varataan käyttövarat (erityisesti KSV) mahdollistamaan kaavalliset edellytykset vuosittaiselle asuntotuotantotoivotteen nostamiselle
- Vähennetään pitkäaikaisasunnottomuutta erityistoimin.
- Selvitetään konttiasumisen käyttöönottoa.
- Valmisteluohjeista poistetaan lause ”Kruunusillat hankkeen kohonneita kustannuksia on perusteltua kattaa osittain jalankulkuun ja pyöräilyyn osoitetuilla määrärahoilla.”

Nuoret:

- Nuorten Respan toiminnan jatkuminen varmistetaan.
- Selvitetään nuorisotoimen vuokramenojen tarve.

Kulttuuri:

- Varmistetaan Tanssin talon suunnittelun resursointi.

Maahanmuutto:

- Varaudutaan turvapaikan tai oleskeluluvan saaneiden vaikutukseen Helsingin kaupungin palveluihin. Maahanmuuttajien osaamiskeskusten jatkorahoituksesta päätetään saatujen kokemusten pohjalta.
- Selvitetään maahanmuuttajien ja turvapaikansaaneiden työllistämistä kaupungin toimesta mukaan lukien työharjoittelu.

Kaupunginkanslia/talous:

- Tiukkenevassa taloustilanteessa innovaatiotoiminta ja kehittämissankkeet kohdistetaan olemassa olevien palvelujen ja erityisesti käyttäjien kannalta tärkeimpien sekä hallintokuntien toiminnan ja taloudelliselta volyymilta suurimpien peruspalvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseen palveluiden laajentamisen sijaan.
- Selvitetään mahdollisuus tuoda nykyisten innovaatorahaston ja lähiörahaston kautta tapahtuva toiminta tavanomaisen budjettiohjauksen piiriin. Selvitys tuodaan kaupunginhallituksen käsittelyyn.
- Selvitetään syksyn budjettineuvotteluihin mennessä mahdollisuus maanvaihtosopimusten laskemisesta investointiraamiin ja maanmyyntitavoitteeseen vain nettovaikutuksen osalta.
- Lautakunnat arvioivat ja erittelevät budjettikäsittelyn yhteydessä talousarvioraamin vaatimat toimenpiteet ja muutokset palveluihin.

Kannattaja: Osku Pajamäki

04.04.2016

Kj/6

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti Lasse Männistön vastaehdotuksen mukaisesti muuten ehdotuksen.

Esittelijä

kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Lisätiedot

Ari Hietamäki, johtava suunnittelija, puhelin: 310 36567
ari.hietamaki(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raami ja talousarvio- sekä taloussuunnitelmaehdotuksen 2017–2019 laatimisohteet
- 2 Henkilöstötoimikunnan lausunto

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää hyväksyä liitteen mukaisesti vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raamin sekä talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2017–2019 laatimisohteet ja lähettää ne lauta- ja johtokunnille otettavaksi huomioon talousarvioehdotusten valmistelussa.

Samalla kaupunginhallitus päättää, että vuoden 2017 talousarvion merojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) ja väestönkasvusta strategiaohjelmassa sovitulla tavalla ja että yhteiskuntasopimuksen vaikutukset henkilöstömenoisiin otetaan talousarviovaiheessa huomioon virastojen ja laitosten raamin mukaisia määrärahoja vähentävinä erinä.

Talousarvion 2017 valmistelutilanne tuodaan kaupunginhallitukselle tiedoksi 22.8.2016. Kaupunginhallitukselle annetaan arvio talouden tilanteen yleisestä kehityksestä, kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportti 2/2016 sekä selvitys kaupunginhallituksen raamiohjeistuksen toteutumisesta hallintokuntien talousarvioehdotusten valmistelussa. Kaupunginhallitukselle tuodaan lisäksi tiedoksi valmistelutilanne 10 vuoden investointiohjelmasta vuosille 2017–2026.

Esittelijän perustelut

Yleinen taloustilanne

04.04.2016

Kj/6

Valtiovarainministeriön 18.12.2015 julkaiseman ennusteen mukaan Suomen talouskasvu vuosille 2016–2017 jää vaatimattomaksi.

Suomen talouden vaikeudet jatkuvat tämänhetkisen ennusteen mukaan ainakin seuraavien parin vuoden ajan. Kasvunäkymät ovat heikot ja julkisen talouden tilanne ei parane oleellisesti. Suomen teollisuustuotannon tason arvioidaan olevan v. 2017 noin neljänneksen alempi kuin kymmenen vuotta sitten. Nykyisenkaltaisella talouden rakenteella teollisuuden ja viennin virkoaminen on ehdoton edellytys Suomen talouden suotuisalle kehitykselle. Suomen talouskasvu jää ennustehorisontin aikana kilpailijamaitamme hitaammaksi ja työttömyysaste korkeaksi.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan BKT aleni vuoden 2015 kolmannella vuosineljänneksellä 0,2 prosenttia ja kasvoi neljännellä neljänneksellä 0,1 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Kansainvälisen talouden kehittyminen on viime aikoina ollut kaksijaakoista. Kehittyvien talouksien kasvunäkymät ovat selvästi heikentyneet. Kiinan kasvu jää aikaisempaa alhaisemmaksi osittain myös sen takia, että muutos kohti sisämarkkinavetoista palveluyhteiskuntaa on ollut ennakoitua nopeampaa. Venäjän taloutta kurittaa tehoton tuotantorakenne ja alentuneet raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat. Monien Suomelle tärkeiden kauppakumppaneiden taloudet sitä vastoin kasvavat varsin nopeaa vauhtia. Yhdysvaltojen ja Saksan kasvu on edelleen kohtalaisen vahvaa ja perustuu molemmissa maissa laajapohjaiseen aktiviteetin lisääntymiseen. Ruotsin talous kasvaa ennakoituakin nopeammin, mutta kasvu perustuu pitkälle kotimaiseen kysyntään ja palveluvientiin. Ruotsin vahva kasvu ei siis tule merkittävästi näkymään Suomen viennissä.

Suomen viennin rakenne on tällä hetkellä yksipuolinen ja lisäksi kustannustaso on liian korkea kilpailuilla maailmanmarkkinoilla. Heikon vientinäkömän myötä myös tuonti supistuu. Kotimaisista kysyntäeristä ainoastaan yksityisen kulutuksen ja julkisen kulutuksen ennakoidaan kasvaneen vuonna 2015. Yksityisen kulutuksen myönteistä kehitystä tukee kotitalouksien reaalitylojen kasvu, minkä seurauksena yksityinen kulutus lisääntyi vuonna 2015 noin 1,3 %. Yksityiset investoinnit laskivat 2,2 % ja ainoastaan maa- ja vesirakentamisen nähdään kasvavan. Muutaman suuren investointikohteen johdosta kone- ja laiteinvestoinneissa on nähtävissä piristymistä.

Teollisuustuotannon pitkään jatkunut alamäki jatkui edelleen ja tuotannon arvioidaan vuonna 2015 supistuneen 2,2 % edellisvuodesta. Palvelutuotannon kasvun ennakoidaan vuonna 2015 olleen 0,8 %. Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen heikkona. Työttömyys nousi selvästi edellisvuodesta ja vuoden 2015 työttömyysasteen ennakoidaan

olevan 9,4 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut nopeasti jo noin 115 000 henkeen ja rakennetyöttömien määrä on ylittänyt 200 000 hengen rajan. Myös työllisten määrän ennustetaan hiukan alentuneen vuonna 2015. Työn tuottavuuden kehitys pysyy edelleen vaisuna.

Suomen vuoden 2016 talouskasvuksi ennakoidaan 1,2 %. Kasvun taustalla on pitkälti yksityisten investointien suotuisa kehitys. Tehdasteollisuuden rakennusinvestoinnit lisääntyvät vuonna 2016 merkittävästi johtuen jo päätetyistä hankkeista. Kone- ja laiteinvestoinnit kääntyvät myös selvään kasvuun ja siten yksityisten investointien ennustetaan kasvavan 5,8 %. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun säilyy vuonna 2016 negatiivisena. Teollisuustuotannon ennustetaan vihdoinkin kääntyvän maltilliseen 1,7 prosentin kasvuun vuonna 2016. Taloudellisen aktiiviteetin virkoaminen on kuitenkin niin vaatimatonta, että työmarkkinoiden tilanne ei tule olennaisesti paranemaan. Työttömyysaste jämähtää 9,4 prosenttiin ja työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat ovat edelleen suuret.

Vuoden 2017 talouskasvuksi ennustetaan 1,2 %. Vaatimattoman kasvun taustalla on kokonaisuudessaan kotimainen kysyntä. Vuosien 2015–2017 kumulatiivinen kasvu jää vain 2,6 prosenttiin ja BKT:n määrä edelleen noin kolme prosenttia pienemmäksi kuin edellisessä suhdannehuipussa vuoden 2007 lopulla.

Julkinen talous pysyy edelleen alijäämäisenä pitkittyneen matalasuhdanteen sekä talouden rakenteellisten ongelmien vuoksi. Toteutetut sopeutustoimet ovat rajoittaneet julkisten menojen kasvua, mutta eivät ole pysäyttäneet sitä väestön ikääntymisestä aiheutuvan kuntiin kohdistuvan menopaineen vuoksi. Heikon tulokehityksen vuoksi myös alijäämä on kasvanut. Kolmen prosentin alijäämäraja rikkoutui v. 2014 ja näin on käymässä myös vuonna 2015. Alijäämä kuitenkin kääntyy hienoisen laskuun ennustejaksolla. Julkinen velka suhteessa BKT:hen jatkaa kasvuaan ja ylittää 60 prosentin rajan.

Reaalitalouden suotuisa kehitys on välttämätön ehto julkisen talouden tilan kestäväälle paranemiselle. Ennustetun kaltainen talouskehitys ei itsessään tule merkittävästi kohentamaan julkisen talouden tilaa Suomessa.

Helsingin taloustilanteen lähtökohdat

Kaupungin taloudellinen asema on muuttunut vuodesta 2014 oleellisesti Helsingin Energian ja Helsingin Sataman yhtiöittämisen seurauksena. Vuonna 2015 Helen Oy:n liikevoitto ei ollut enää parantamassa kau-

04.04.2016

Kj/6

pungin vuosikatetta ja siten kaupungin tulorahoituksen taso aleni selvästi aikaisemmista vuosista.

	2011	2012	2013	2014	2015
Vuosikate	574	439	473	481	265
Maanmyyntitulot	35	80	79	105	104
Rakennusten ja osaketilojen myynti	8	22	6	19	8
Vuosikate sekä kaupungin maan, rakennusten sekä osaketilojen myyntitulot yhteensä	617	541	558	605	377
Investoinnit	683	650	647	549	493*
Erotus	-66	-109	-89	56	-116

* 493 M€ sisältää kaupungin investoinnit 388 Me ja liikelaitosten investoinnit 105 M€. Luku on ilman Helsingin Bussiliikenne Oy:n liiketoimintakauppaan (44,6 M€) sekä eräisiin apporttiluovutuksiin (34,1 M€) liittyviä kirjanpidollisia kirjauksia

Tulorahoituksen ja maaomaisuuden myyntitulojen lisäksi tarvittu investointien rahoitus katettiin vuonna 2015 pääosin kaupungin kassavaroja pienentämällä. Tämä voitiin toteuttaa siksi, että energia- ja satamatoimintojen siirryttyä yhtiöiksi ei kaupunki tarvitse nykytilanteessa entisen suuruista maksuvalmiuspuskuria.

Kaupungin investoinnit ilman liikelaitoksia ja eräitä kirjanpidollisia menokirjauksia olivat 388 milj. euroa vuonna 2015 ja 391 milj. euroa vuonna 2014. Investointien toteuma alittaa siten strategiakaudelle asetun 435 milj. euron investointitason. Tästä huolimatta vuoden 2015 asuntorakentaminen oli erittäin vilkasta ja erityisesti aloitusten määrä oli ennätyksellisen suuri. Kaupungin investoinnit tukevat osaltaan asuntora-

04.04.2016

Kj/6

kentämisen edellytysten paranemista. Investoinnit vuonna 2015 liikelaitokset mukaan lukien olivat 493 milj. euroa.

Kaupungin lainakanta on kaksinkertaistunut vuoteen 2008 verrattuna ja tulevien vuosien mittavat investoinnit pitävät lähivuosinakin rahoitustarpeen investointeihin korkeana. Lainakannan kasvua on hillittävä, jotta vuosittaiset lainanhoitokustannukset eivät nouse liian korkeiksi. Investointien vaatima rahoitus on jatkuvuutena katettava entistä enemmän tulorahoituksella.

Edellä esitettyyn kaupungin rahoituspohjan haasteeseen kaupunki vastaa valtuustokaudelle 2013–2016 asetettuja strategiaohjelman taloustavoitteita toteuttaen. Strategian taloustavoitteita on noudatettu vuoden 2014 talousarviosta eteenpäin ja myös vuoden 2017 raami on laadittu näiden taloustavoitteiden pohjalta.

Voimassa olevan taloussuunnitelman 2016–2018 lähtökohtana on strategiaohjelman 2013–2016 tavoite hidastaa kaupungin velkaantumiskäytystä rahoittamalla nykyistä merkittävästi suurempi osuus investoinneista tulorahoituksella sekä kiinteän omaisuuden myyntituloilla.

Tätä tavoitetta edistävät linjaukset ovat seuraavat:

- Pidetään emokaupungin käyttömenojen reaalikasvu asukasmäärän kasvun mukaisena vähennettynä vuotuisella 1 % tuottavuuden parantamisen tavoitteella valtuustokaudella 2013–2016
- Kiinteän omaisuuden myyntitavoite on 100 milj. euron vuositasolla. Kaupungin ydintoiminnan kannalta tarpeettomien rakennusten ja osakehuoneistojen myyntitavoite on asetettu edelleen 35 milj. euron vuotuisen tasoon ottamalla samalla huomioon rakennuskannan korjausvelan pienentäminen.
- Vuotuisten investointien taso rajataan investointiraamin mukaisesti 463,3 miljoonaan euroon (investointiraamiin sisältyy vuosittaiset indeksitarkistukset 13,3 milj. euroa sekä kaupunginhallituksen raamin 2016 käsittelyssä päätämä tasokorotus 15 milj. euroa).

Tuoreimman joulukuun ennusteen mukaan peruspalvelujen hintaindeksin muutoksen arvioidaan olevan 1,2 % vuonna 2016, 1,1 % vuonna 2017, 1,7 % vuonna 2018 ja 2,10 % vuonna 2019.

Vuodenvaihteen 2015/2016 ennakkotiedon mukaan kaupunki kasvoi vuonna 2015 kaikkiaan noin 7 500 hengellä, mikä tarkoittaa 1,2 %:n

04.04.2016

Kj/6

väestönkasvua. Vuoden lopun väkiluku oli ennakkotiedon mukaan 628 213 henkeä eli kesällä 2015 tehdyn väestöennusteen tasolla. Vuosina 2016–2018 kasvun ennustetaan jatkuvan prosentin tasolla.

Strategiatavoitteen mukainen toimintamenokasvun taso vuosina 2017–2019 parantaa kaupungin rahoituksellista tasapainoa jonkin verran, mutta taloussuunnitelmakaudella investointeja joudutaan edelleen rahoittamaan merkittäväällä lisälainanotolla.

Valtuuston strategiaohjelmassa asettaman taloustavoitteen saavuttaminen edellyttää siten tiukkaa taloudenpitoa sekä nykyisessä toiminnassa että tulevien vuosien suunnittelussa.

Raami 2017

Jotta strategiaohjelman tasapainoisen talouden tavoitteet voitaisiin saavuttaa heikentyneessä koko maan julkisen talouden tilanteessa ja kaupungin liikelaitosten yhtiöittämisen vaikutukset huomioon ottaen, on vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raami laadittu siten, että kaupungin bruttobudjetoitujen talousarviokohtien menokasvu on strategiatavoitteen mukainen.

Strategiaohjelman tavoitteen mukainen emokaupungin käyttömenojen (bruttobudjetoidut talousarviokohdat) kokonaistaso vuonna 2017 on tuoreimmilla kustannustason nousun ja väestönkasvun ennusteilla 1,13 % vuoden 2016 vastaavia menoja suurempi.

Kaikki talousarviokohdat huomioiden (ilman liikelaitoksia ja rahastoja) talousarvion 2016 ja raamin 2017 välinen vertailukelpoinen toimintamenojen kasvu on 1,2 %.

Useimpien bruttobudjetoitujen talousarviokohtien toimintamenot ovat raamissa talousarvion 2016 mukaisia. Hallintokuntien toimintamenojen kasvua tulee tarkastella kokonaisuutena vuosien 2015, 2016 ja 2017 osalta. Raamin liikkumavara on pääosin kohdennettu niihin peruspalvelutoimintoihin, joihin väestönkasvu vaikuttaa suorimmin (sosiaali- ja terveystoimi, varhaiskasvatustoimi, opetustoimi ja HSL:n maksuosuus) sekä HSL:n maksuosuus.

Vuoden 2017 talousarvion menojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) ja väestönkasvusta strategiaohjelmassa sovitulla tavalla.

Yhteiskuntasopimus tulee toteutuessaan alentamaan merkittävästi myös kuntien henkilöstömenoja. Sopimuksen toteutuminen on vielä

epävarmaa eikä vaikutuksista kaupungin henkilöstömenoihin ole tässä vaiheessa tehtävissä luotettavaa arviota, joten yhteiskuntasopimuksen vaikutuksia ei ole voitu sisällyttää raamiin.

Yhteiskuntasopimus leikkaa kuntatyönantajan palkan sivukuluja ja lomarahoja, jolloin henkilöstömenot alenevat ilman, että tällä on vaikutusta varsinaiseen toimintaan. Vaikutukset henkilöstömenoihin tarkentuvat talousarviovalmistelun edetessä ja ne tullaan talousarviovaiheessa ottamaan huomioon nyt päätettäviä virasto- ja laitoskohtaisia raameja vähentävinä erinä.

Hallintokuntien tulee varautua toiminnassaan kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksiin raamin puitteissa. Kaupunginhallituksen käyttövaroihin ei ole varattu keskitettyjä palkkamäärärahoja.

Turvapaikan hakijoiden ja näistä Helsinkiin tulevien henkilöiden määrän arviointi on tässä vaiheessa mahdotonta, mistä syystä raamissa ei ole varattu kotouttamiseen erillismäärärahaa. Kotouttamisen palvelu- ja resurssitarpeet kyetään arvioimaan paremmin talousarviovalmistelun edetessä ja tarvittavien määrärahojen mitoitus valmistellaan syksyn talousarviovalmistelussa.

Raamiin sisältyy 10 miljoonan euron menovaraus kaupunginhallituksen käytettäväksi.

Vuoden 2016 talousarviossa linjatun mukaisesti opetuslautakunta on valmistelemassa koulutuksen ja oppimisen digistrategian, joka toimenpidesuunnitelmineen tuodaan lautakunnan valmistelun pohjalta kaupunginhallituksen käsiteltäväksi kevään 2016 aikana. Toimenpidesuunnitelman määrärahatarpeita ei ole otettu raamissa huomioon suunnitelman käsittelyn ollessa kesken. Mikäli suunnitelmaa pidetään perusteltuna toteuttaa, rahoitus joudutaan sovittamaan talousarvion valmisteluvaiheessa investointien kokonaisraamiin.

Verotuloarviot perustuvat valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton veronusteisiin. Kokonaisverorahoituksen (verotulot ja valtionosuudet) ennakoidaan pysyvän raamissa 2017 ennallaan verrattuna taloussuunnitelmaan 2017. Kunnallisveroissa kasvu vuoden 2015 toteumatasoon jää pienemmäksi kuin taloussuunnitelmassa, mutta sen sijaan yhteisöveroissa ennakoidaan raamissa 2017 kertyvän vastaavasti enemmän kuin 2017 taloussuunnitelmassa.

Yhteiskuntasopimuksen toimenpiteet vaikuttavat kuntien vero- ja valtionosuustuloihin ja nämä tiedot tarkentuvat julkisen talouden suunnitelmassa ja kuntatalousohjelmassa.

Yhteiskuntasopimuksen vaikutukset kokonaisuutena kaupungin talouden liikkumavaraan voivat olla siinä määrin merkittävät, että talousarvion valmisteluvaiheessa joudutaan menojen ja tulojen kokonaistaso tarkistamaan raamivaiheesta.

Syksyllä 2015 päätetyssä kiinteistöverolain muutoksessa korotetaan vuoden 2017 alusta alkaen vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosenttien ala- ja ylärajoja. Yleisen kiinteistöveroprosentin vaihteluväli nousee 0,80—1,55 prosentista 0,86—1,80 prosenttiin (kyseinen veroprosentti on vuonna 2016 Helsingissä 0,80 prosenttia) ja vakituisen asuinrakennusten veroprosentti 0,37—0,80 prosentista 0,39—0,90 prosenttiin (kyseinen veroprosentti on vuonna 2016 Helsingissä 0,37 prosenttia).

Helsingin yleisen kiinteistöveroprosentin nosto lain uudelle alarajalle lisää kiinteistöverotuloja arviolta noin 12,5 milj. euroa ja vastaavasti vakituisen asuinrakennusten veroprosentin nosto lisää kiinteistöverotuloja arviolta noin 2,5 milj. euroa. Nämä arvioidut lisätulot on otettu huomioon raamin 2017 kiinteistöverotuloarviossa.

Valtakunnallisiin verotuloarvioihin liittyy riskejä ja kysymysmerkkejä, koska kokonaistuotanto on supistunut tai pysynyt edellisen vuoden tasolla jo kolmena perättäisenä vuonna ja tuotannon kasvun ennakoidaan toteutuessaan vuosina 2016–2017 olevan hyvin maltillista.

Valtionosuuksissa on huomioitu vuoden 2017 alusta tapahtuva perustoimeentulotuen maksatuksen siirtyminen Kelalle. Toimeentulotuen menoista on 2017 raamissa vähennetty perustoimeentulotuen menot 141,5 milj. euroa (huomioiden takaisinperintä) sekä tuloissa valtion osallistuminen perustoimeentulotuen kustannuksiin 71,5 milj. euroa ja takaisin perinnän tulojen vähenemä n. 7 milj. euroa. Kunnalle jäävä nettomääräinen rahoitusosuus noin 70 milj. euroa vähennetään vuoden 2017 peruspalveluiden valtionosuudesta. Lisäksi peruspalveluiden valtionosuudesta vähennetään 5,6 euroa/asukas eli noin 3,5 milj. euroa perustoimeentulotuen maksatuksen poistumisen mukanaan tuomista hallinnon säästöistä kunnalle. Tämän seurauksena valtionosuustulojen vuonna 2017 arvioidaan olevan 240 milj. euroa.

Kaupungin 10-vuotisen investointiohjelman suunnittelun lähtökohtana on strategiaohjelman mukainen vuosittainen 435 milj. euron investointitaso ja vuodelle 2016 tehty 15 milj. euron tasokorotus uusien asuinalueiden ja asuinrakentamisen edellyttämiin investointeihin. Lisäksi kokonaistason on tehty indeksitarkistus. Investointiraami vuodelle 2017 on 466 milj. euroa. Tämän lisäksi kokonaisinvestointeihin sisältyy lähiörahastosta rahoitettavia hankkeita 5 milj. euroa vuodessa. Kokonaisinvestointitaso on yhteensä 471 milj. euroa.

04.04.2016

Kj/6

Kokonaisraamiin sisältyvät raamitasot ovat lähtökohdiltaan vuoden 2016 talousarvion liitteenä olevan 10-vuotisen investointiohjelman mukaisia. Merkittävimmät talousarvion hyväksymisen jälkeen tulleet toimintaympäristön muutokset on otettu huomioon raamitasoja määriteltäessä. Kruunusillat-hankkeen kohonneita kustannuksia on perusteltua kattaa osittain jalankulkuun ja pyöräilyyn osoitetuilla määrärahoilla.

Tonttien ja rakennusten myyntitavoitteet on säilytetty ennallaan velkaantumisen hillitsemiseksi.

HKL-liikelaitoksen investoinneissa 10-vuotisen investointiohjelmakauden kokonaisinvestointitaso on 1,2 mrd. euroa, joka on vuoden 2016 talousarvion ja taloussuunnitelman 2016–2018 liitteenä olevan HKL-liikelaitoksen 10-vuotisen investointiohjelman kokonaisinvestointitason suuruinen. Valmiudet Raide-Jokerin rahoittamiseen valtion ja Espoon kaupungin kanssa sovittavalla tavalla ovat olemassa muita suunniteltuja investointeja uudelleen arvioimalla.

Vuoden 2017 raamin tulos- ja rahoituslaskelman ohessa on esitetty tulos- ja rahoituslaskelma-arviot myös vuosille 2018 ja 2019.

Talousarvioehdotuksien valmistelussa huomioon otettavaa

Lisäksi hallintokuntien tulee ottaa huomioon kaupunginvaltuuston 17.2.2016 käymä raamin lähetekeskustelu (www.hel.fi/paatoksenteko ja [hallinto/paatoksenteko/ kaupunginvaltuusto/paatosisiakirjat/](http://www.hel.fi/hallinto/paatoksenteko/kaupunginvaltuusto/paatosisiakirjat/) keskustelupöytäkirjat).

Hallintokuntien tulee asettaa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet tavoitteensa niin, että ne ohjaavat toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan. Hallintokuntien tulee talousarvioesityksen sitovaa toiminnan ja talouden tavoitteita asetettaessa esittää, miten kaupungin strategiaohjelman linjaukset ja toimenpiteet on otettu huomioon.

Talousarvion 2017 valmistelutilanne tuodaan kaupunginhallitukselle tiedoksi 22.8.2016. Kaupunginhallitukselle annetaan arvio talouden tilanteen yleisestä kehityksestä, kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportti 2/2016 sekä selvitys kaupunginhallituksen raamiohjeistuksen toteutumisesta hallintokuntien valmistelussa.

Kaupunginhallitukselle 22.8. annettavassa tilannekatsauksessa tullaan arvioimaan kuntatalousohjelman ennakkotietojen vaikutukset vuoden 2017 talousarvion valmisteluun.

Henkilöstötoimikunta on antanut laatimishojeista lausunnon 11.3.2016 (liite 2).

04.04.2016

Kj/6

Esittelijä

kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Lisätiedot

Ari Hietamäki, johtava suunnittelija, puhelin: 310 36567
ari.hietamaki(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raami ja talousarvio- sekä talous-suunnitelmaehdotuksen 2017–2019 laatimisohjeet
- 2 Henkilöstötoimikunnan lausunto

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Virastot ja liikelaitokset
Lauta- ja johtokunnat

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 14.03.2016 § 227

HEL 2016-002309 T 02 02 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

14.03.2016 Pöydälle

Asian käsittelyn aikana kuultavana oli Matti Malinen. Asiantuntija ei ollut läsnä päätöksenteon aikana.

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle 4.4.2016 asti Lasse Männistön ehdotuksesta.

Esittelijä

kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Lisätiedot

Ari Hietamäki, johtava suunnittelija, puhelin: 310 36567
ari.hietamaki(a)hel.fi

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566